

8. Щедровицкий П. Г. Лекции о развитии. Лекция 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fondgp.ru/lib/mmkyi8>

9. Лепский В. Е. Эскиз субъектно-ориентированной концепции социального управления / В. Е. Лепский // На пути к постнеклассическим концепциям управления. – М. : Институт философии РАН, 2005. – 266 с.

10. Кунев Ю. Д. Методологічні основи діяльності з розвитку митної діяльності та законодавства / Ю. Д. Кунев // Вісник Академії митної служби України. Серія : “Право”. – 2011. – № 2. – С. 54–61.

11. Щедровицкий Г. П. Исходные представления и категориальные средства теории деятельности / Г. П. Щедровицкий // Разработка и внедрение автоматизированных систем в проектировании (теория и методология). Приложение I. – М. : Стройиздат, 1975. – 345 с.

УДК 342.951

А. О. Рибченко, здобувач кафедри
адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ КОНТРОЛЬНИХ ОРГАНІВ ІЗ СУДОВОЮ ГІЛКОЮ ВЛАДИ

Розглянуто питання щодо методів, порядків та особливостей правового регулювання взаємодії контрольних органів із судовою гілкою влади. Досліджено порядок і деякі особливості взаємодії контрольних органів з адміністративними судами, господарськими судами та судами загальної юрисдикції. Проаналізовано законодавство Російської Федерації, що регулює аналогічні відносини, та викладено пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: взаємодія контрольних органів з судами загальної юрисдикції, господарськими та адміністративними судами; правове регулювання діяльності контрольних органів.

Рассмотрены вопросы о методах, порядках и особенностях правового регулирования взаимоотношений контролирующих органов с судебной ветвью власти. Исследован порядок и некоторые особенности взаимодействия контролирующих органов с административными судами, хозяйственными судами и судами общей юрисдикции. Проанализировано законодательство Российской Федерации, которое регулирует аналогичные отношения, и представлены предложения по поводу усовершенствования действующего законодательства.

Ключевые слова: взаимодействие контролирующих органов с судами общей юрисдикции, хозяйственными и административными судами; правовое регулирование деятельности контролирующих органов.

In article was discussed the methods, procedures and features of legal regulation of relations between the Ministry of Revenue and Duties with the judicial branch of power. Discussed the procedure and some of the features of interaction of the Ministry of Revenue and Duties with the administrative courts, commercial courts and courts of general jurisdiction. The legislation of the Russian Federation, which regulates a similar relationship, and made suggestions on improvement of the current legislation was analyzed.

Key words: interaction of regulatory bodies with the courts of general jurisdiction; legal regulation of regulatory authorities.

© А. О. Рибченко, 2014

Постановка проблеми. Державна митна справа, як і податкова справа, включають у себе організацію і забезпечення діяльності контрольних органів у розумінні Податкового та Митного кодексів України [1; 2]. При цьому слід наголосити, що контрольні органи, входячи до виконавчої гілки влади, не завжди можуть у повному обсязі виконати покладені на них функції без належного звернення до судової гілки влади. Зазначений принцип розподілу влади має на меті зниження ризиків зловживання. Окрім того, передбачається, що інші суб'єкти податкових і митних правовідносин можуть звертатися до судової гілки влади з метою захисту своїх прав та інтересів, де відповідачем виступають органи доходів і зборів.

З цього випливає необхідність нормативного забезпечення порядку й умов реалізації прав та інтересів контрольних органів через судову гілку влади.

Викладені обставини визначають актуальність дослідження правового регулювання взаємовідносин контрольних органів безпосередньо із судовою гілкою влади через призму нормативно встановлених порядків та процедур таких взаємовідносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання взаємодії контрольних органів з іншими органами державної влади опрацьовували такі науковці та практики, як І. В. Басанцов, С. В. Додін, М. І. Карлін, М. І. Петик, В. О. Покатаєва, К. П. Проскурова. Предмет розгляду цієї статті було висвітлено в контексті державного управління та економічного погляду. Однак питання правового регулювання взаємодії контрольних органів саме із судовою гілкою влади досліджено недостатньо, воно потребує подальшого вивчення з метою впровадження правових методів ефективної реалізації повноважень фіскальних органів.

Мета статті – аналіз правового забезпечення взаємодії контрольних органів із судовою гілкою влади, зіставлення з регулюванням аналогічних відносин у Російській Федерації та визначення перспектив удосконалення правового регулювання відносин контрольних органів із судовою гілкою влади.

Виклад основного матеріалу. Взаємодія із судовою гілкою влади в межах оскарження дій або бездіяльності контрольних органів, звернення таких органів з позовами реалізації податкової політики, зокрема спори щодо адміністрування окремих податків, зборів та обов'язкових платежів, реалізації загальних засад оподаткування, погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами, припинення юридичної особи, припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця тощо, відбувається в адміністративних судах у порядку, визначеному Кодексом адміністративного судочинства України.

Одним з основних результатів діяльності контрольних органів є фактичне надходження грошових коштів до бюджетів від платників податків. Такі надходження можуть бути вчинені у добровільному або примусовому порядку. Питання самостійного обчислення та сплати податків і зборів платниками податків у встановленому Податковим кодексом України порядку, в разі їх узгодженості з контрольним органом, не є предметом дослідження цієї статті у зв'язку з фактичною відсутністю реалізації повноважень контрольних органів у судовому порядку, тому розглядатись не буде.

Примусова сплата податків та обов'язкових платежів може здійснюватись у разі наявності податкового боргу у платника податків. Податковим кодексом України визначено поняття податкового боргу як суми узгодженого грошового зобов'язання з урахуванням штрафних санкцій за їх наявності та пені, нарахованої на суму такого грошового зобов'язання, але не сплаченої у встановлений законом строк. Так само законодавцем визначено поняття погашення податкового боргу як зменшення абсолютного значення суми такого боргу, підтверджене належним документом. При цьому погашенням податкового боргу може бути примусове виконання шляхом списання грошових коштів з рахунків платника податків або реалізації заставленого майна такого платника.

Слід зазначити, що процедура стягнення податкового боргу з платника податків – фізичної особи має певні особливості порівняно з процедурою стягнення податкового боргу з платника податків – юридичної особи. У межах предмета розгляду цієї статті можна виділити дві основні особливості. Перш за все, стягнення податкового боргу з фізичної особи – платника податків може бути ініційовано тільки через звернення контрольних органів у позовному провадженні з вимогою про стягнення податкового боргу в цілому. Друге – те, що порядок виконання такого рішення суду покладено на органи державної виконавчої служби, а не на податкові органи [1; 3].

Щодо стягнення податкового боргу з платників податків – юридичних осіб, то згідно з приписами Податкового кодексу України його покладено на контрольні органи.

У зв'язку з виникненням у судовій практиці питань, пов'язаних з виконанням судових рішень щодо стягнення з платників податків коштів у рахунок погашення податного боргу, Вищий адміністративний суд України своїм листом від 24.10.2013 р. за № 1484/12/13-13 дав відповідні роз'яснення. Було зроблено акцент на особливому порядку виконання судових рішень; зазначено, що органами стягнення за такими рішеннями виступають контрольні органи в розумінні Податкового кодексу України; висвітлено механізм виконання таких рішень.

Погашення податкового боргу визначено як самостійну процедуру, що регулюється нормами Податкового кодексу України, а не законодавством про виконавче провадження, у зв'язку з чим немає необхідності відкривати виконавче провадження в разі погашення податкового боргу юридичними особами, а отже адміністративні суди не зобов'язані видавати на такі категорії справ виконавчі листи. Як зазначалось вище, виняток з наведеного порядку становить стягнення податкового боргу з фізичної особи [3]. Порядок виконання таких рішень суду визначений Постановою Кабінету Міністрів України № 1244 від 29 грудня 2010 р. Цим порядком передбачено прийняття рішення контрольним органом про погашення всієї суми податкового боргу на підставі судового рішення про надання дозволу на погашення всієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі.

Управлінням вивчення судової практики Вищого адміністративного суду України на виконання вимог Закону України "Про судовий устрій" та пункту 4.2 Плану роботи Вищого адміністративного суду України було підготовлено аналітичний огляд стану адміністративного судочинства у першому півріччі 2013 р. Як показує статистика, другою за чисельністю категорією справ, розглянутих місцевими адміністративними судами, є справи зі спорів з приводу реалізації податкової політики та за зверненнями податкових органів. У першому півріччі 2013 р. розглянуто 48 935 справ, або 34 % розглянутих справ, проти 49 720 (17 %). У звітному періоді питома вага цих справ у загальній кількості розглянутих справ порівняно з першим півріччям 2012 р. збільшилась на 17 %, однак за загальною кількістю розглянутих справ зміни несуттєві [4].

З урахуванням зазначених вище даних можна зробити висновок про тісний зв'язок діяльності контрольних органів з адміністративними судами з метою реалізації власних повноважень. Напевно, саме ця обставина стала підставою для доповнення Кодексу адміністративного судочинства України статтею 183-3 та визначенням на законодавчому рівні особливостей провадження у справах за зверненнями контрольних органів зі змінами та доповненнями. Аналізуючи зазначену норму на предмет реалізації повноважень контрольних органів, можна виділити спрощений порядок звернень до адміністративних судів шляхом внесення подання з приводу реалізації передбачених законом повноважень, а саме подань про зупинення видаткових операцій платника податків на його рахунках, підтвердження обґрунтованості адміністративного арешту майна платника податків, стягнення коштів

за податковим боргом, зобов'язання керівника підприємства провести інвентаризацію основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, які перебували або перебувають під митним контролем чи використовувалися цим підприємством разом із товарами, які були поміщені у відповідний митний режим.

Установлено строки для звернення з таким поданням та строки їх розгляду, які значно відрізняються від строків розгляду справ у позовному провадженні. Це надає можливість контрольним органам реалізувати власні повноваження більш оперативно, порівняно з порядком реалізації повноважень у позовному провадженні. Також ст. 182-2 Кодексу адміністративного судочинства України передбачено скорочене провадження розгляду справ, у тому числі за зверненням контрольних органів з метою реалізації їх повноважень.

Взаємний обмін інформацією та документами між адміністративним судом та контрольними органами з метою реалізації повноважень останніх визначено ст. 33, 38, 167 та іншими Кодексу адміністративного судочинства України, згідно з якими цей обмін здійснюється рекомендованою кореспонденцією (листом, телеграмою), кур'єром зі зворотною розпискою за адресами, вказаними цими особами, шляхом надсилання тексту повістки факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), електронною поштою, телефонограмою, опублікуванням у друкованому засобі масової інформації або нарочним до канцелярії одного із суб'єктів взаємовідносин. Кодексом передбачено виклик суб'єкта владних повноважень шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою на адреси, які містяться в Єдиній базі даних електронних адрес, факсимільним повідомленням (факсом, телексом), телефонограмою на номери відповідних органів владних повноважень. Окрім того, з моменту впровадження Єдиного державного реєстру судових рішень контрольні органи отримали можливість доступу до процесуальних та остаточних рішень судів без фактичного звернення до судової гілки влади.

Актуальним питанням виконання рішень адміністративних судів є момент набрання ними чинності. Так, у разі задоволення подання контрольних органів адміністративним судом, поданого з метою реалізації повноважень у порядку ст. 183-3 Кодексу адміністративного судочинства України, виноситься постанова, яка підлягає негайному виконанню. Однак така постанова може бути оскаржена за загальною процедурою в апеляційному та касаційному порядку. Натомість постанова адміністративного суду, винесена за результатом і в порядку реалізації власних повноважень контрольних органів за ст. 183-2 Кодексу адміністративного судочинства України, прийнята у скороченому провадженні, крім випадків її апеляційного оскарження, є остаточною. Постанови адміністративного суду з інших вимог контрольних органів набувають чинності та підлягають примусовому виконанню в загальному порядку, а саме у разі їх не оскарження у встановлений для цього строк або під час проголошення результату розгляду апеляційним адміністративним судом апеляційної скарги.

І якщо з моментом проголошення результату розгляду апеляційної скарги та у зв'язку з цим моменту набуття постановою адміністративного суду чинності є формальна визначеність, то з моментом, з якого постанова суду першої інстанції вважається чинною через її не оскарження у встановлений законом строк, є певні складнощі. Складнощі на практиці виникають, виходячи з приписів ч. 2 ст. 186 Кодексу адміністративного судочинства України. Зазначена стаття приписує, що апеляційна скарга на постанову суду першої інстанції подається протягом десяти днів з дня її проголошення. У разі застосування судом ч. 3 ст. 160 цього Кодексу, а також прийняття постанови у письмовому провадженні апеляційна скарга подається протягом десяти днів з дня отримання копії постанови. Якщо суб'єкта владних повноважень у випадках та порядку, передбачених ч. 4 ст. 167 цього Кодексу, було повідомлено про можливість отримання копії постанови суду безпосередньо в суді, то десятиденний строк на апеляційне оскарження постанови суду обчислюється

з наступного дня після закінчення п'ятиденного строку з моменту отримання суб'єктом владних повноважень повідомлення про можливість отримання копії постанови суду [5].

Труднощі полягають у тому, що адміністративні суди, як правило, користуються правом на відкладення складання постанови у повному обсязі та, цілком можливо, протягом п'яти днів з дня закінчення справи не складають такий повний текст. Тому виникає невизначений проміжок часу з моменту проголошення постанови до моменту її складання у повному обсязі, моменту її відправлення або направлення повідомлення суб'єктові владних повноважень у порядку ч. 4 ст. 167 Кодексу адміністративного судочинства України. Так само виникає невизначений проміжок часу з моменту відправлення копії постанови до суб'єкта владних повноважень, як учасника адміністративного процесу, до дня отримання копії такої постанови.

Слід наголосити на тому моменті, що адміністративний суд зобов'язаний діяти відповідно до закону і методом, передбаченим чинним законодавством. Разом з тим виникає правове непорозуміння щодо набрання чинності постановою адміністративного суду з огляду на таку обставину. Адміністративний суд виносить постанову та, керуючись ч. 4 ст. 160 Кодексу адміністративного судочинства України, проголошує в судовому засіданні вступну й резолютивну частину постанови, тобто повний текст постанови та момент, з якого розпочинається строк на апеляційне оскарження, але оскарження з такого моменту не розпочинається. Ч. 3 ст. 167 Кодексу адміністративного судочинства України приписано, що особам, які брали участь у справі, але не були присутні в судовому засіданні, копія судового рішення надсилається рекомендованим листом з повідомленням про вручення протягом трьох днів з дня його ухвалення чи складання у повному обсязі, або у разі їх звернення вручається під підпис безпосередньо в суді.

Тобто не закріплено обов'язок адміністративного суду надіслати копію повного тексту постанови особі, яка була присутня під час проголошення вступної та резолютивної частини рішення суду після складання повного тексту постанови.

Виходячи з таких обставин та за умови не звернення особи, яка була присутня під час проголошення вступної й резолютивної частини постанови, момент початку обчислення строку на апеляційне оскарження невизначений, що дає можливість такій особі затягувати строк набрання чинності постановою адміністративного суду.

На правову невизначеність звернув увагу суб'єкт законодавчої ініціативи і подав на розгляд законодавчого органу проект закону про внесення змін до ст. 167 Кодексу адміністративного судочинства України щодо порядку направлення або вручення судового рішення особам, які беруть участь у справі [6].

У межах реалізації своїх повноважень контрольний орган наділений правом звертатися до господарських судів з позовними заявами про визнання недійсним господарського зобов'язання, про визнання грошових вимог у справах про банкрутство, про участь у справах, пов'язаних із виявленням, обліком та реалізацією безхазяйного майна та ін. Під час реалізації власних повноважень у рамках звернень або участі в господарських судах контрольним органам особливу увагу слід приділити взаємовідносинам у справах про банкрутство. Насамперед потрібно зазначити, що права контрольних органів передбачено ст. 20 Податкового кодексу України, однак особливість виконання повноважень під час участі контрольних органів у справах про банкрутство визначено Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" [7], а також Господарським процесуальним кодексом України.

Перше, що можна зазначити в площині взаємодії контрольних органів з господарськими судами в межах виконання останніми своїх повноважень та обов'язків, – це припис підпункту 78.1.7 ч. 78.1. ст. 78 Податкового кодексу України, який визначає право контрольного органу здійснити документальну позапланову перевірку платника податків у разі

порушення провадження у справі про визнання банкрутом платника податків. Порядок призначення перевірки за такої обставини визначений наказом Мінфіну № 1588 від 09.12.2011 р. Відповідно до пункту 11.3 наказу приписано, що у разі отримання документів згідно з пунктом 11.2 цього розділу (в тому числі судових рішень або відомостей з Єдиного державного реєстру, іншої інформації щодо прийняття судом рішень про порушення провадження у справі про банкрутство чи визнання банкрутом платника податків) та/або якщо розпочато процедуру реорганізації юридичної особи (крім перетворення), припинення юридичної особи або підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця, порушено провадження у справі про визнання банкрутом платника податків або подано заяву про зняття з обліку платника податків, органом державної податкової служби приймається рішення про проведення (не проведення за певних умов) документальної позапланової перевірки платника податків, який перебуває на обліку в такому органі. Призначається та розпочинається перевірка в такі строки: протягом десяти робочих днів з дати публікації повідомлення про рішення засновників (учасників) юридичної особи або уповноваженого ними органу щодо припинення юридичної особи, у разі ліквідації юридичної особи за рішенням засновників (учасників) юридичної особи або уповноваженого ними органу; протягом місяця після одержання того документа, що надійшов до органу державної податкової служби першим, в інших випадках [8]. Такий документ, окрім іншого, це ухвала господарського суду про порушення провадження у справі про банкрутство. Зазначена норма кореспондується з ч. 16 ст. 16 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, яким приписаний обов’язок господарського суду не пізніше трьох днів з дня винесення ухвали про порушення провадження у справі про банкрутство надіслати її контрольному органу [7]. Надалі розгляд справи відбувається за правилами господарського судочинства з особливостями законодавства про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Вищий господарський суд України своєю постановою від 17.12.2013 р. № 16 затвердив Положення про порядок офіційного оприлюднення відомостей про справу про банкрутство. Цією постановою визначено порядок оприлюднення відомостей про справу про банкрутство на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України в мережі Інтернет. Також визначено перелік відомостей про справу про банкрутство, що підлягають офіційному оприлюдненню. На думку автора, найважливішою правовою новелою цього Положення є пункт 3.9 Постанови, яким встановлено, що відлік строку на вчинення передбачених Законом процесуальних дій починається з дня офіційного оприлюднення оголошення (повідомлення) на офіційному веб-сайті Вищого господарського суду України. Першим днем перебігу відповідного строку є день, наступний за днем офіційного оприлюднення такого оголошення [9].

З аналізу зазначеного вище законодавства можна зробити висновок, що обмін документами та інформацією, задля його належного оброблення та вчинення юридично значущих дій або набуття певних правових наслідків, має здійснюватись виключно в паперовому вигляді.

Особливість взаємодії контрольних органів із судами загальної юрисдикції полягає в наданні судам загальної юрисдикції інформації про реєстраційні номери облікових карток платників податків боржників та стягувачів. Зазначений порядок передбачає обмін інформацією між визначеними в ньому суб’єктами за допомогою автоматизованих систем документообігу. Цей порядок затверджено спільним наказом Державної судової адміністрації України та Державної податкової служби України за № 30/44 від 26.02.2013 р. [10].

Арбітражний процесуальний кодекс Російської Федерації регулює порядок взаємодії судової гілки влади під час розгляду як господарських, так і адміністративних справ з особами, що беруть участь у судовому процесі, в тому числі стороною в яких можуть виступити

органи доходів і зборів, що дає можливість використати закордонний досвід у рамках теми цієї статті до правовідносин, зіставити з порядком взаємодії, встановленим чинним законодавством України, і зробити певні висновки та подати рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства. Аналізуючи порядок реалізації прав учасників арбітражного процесу в Російській Федерації, можна констатувати значно ширші права та можливості взаємодії сторони з арбітражним судом. Слід зазначити, що Арбітражним процесуальним кодексом Російської Федерації встановлено права особи, яка бере участь у справі, подавати до арбітражного суду документи в електронному вигляді, заповнювати форми документів, розміщених на офіційному сайті арбітражного суду в інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет. Окрім того, відповідно до зазначених норм документи, що отримані факсимільним, електронним або іншим зв'язком, у тому числі з використанням інформаційно-телекомунікаційної системи Інтернет, документи, підписані електронним підписом або іншим аналогом власноручного підпису, допускаються як письмові докази у випадках, передбачених кодексом, іншим законодавством Російської Федерації або договором [11].

Особливо слід наголосити на порядку сповіщення осіб, що беруть участь у судовому процесі, шляхом направлення судового повідомлення. Крім загальної інформації щодо часу та місця проведення судового засідання, найменування особи, що викликається, назви справи, переліку дій, що їх необхідно або можливо виконати особі, що викликається, судовий акт, яким сповіщаються або викликаються учасники арбітражного процесу, має містити адресу арбітражного суду, адресу офіційного сайту арбітражного суду в інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет, номери телефонів арбітражного суду, адресу електронної пошти, за якими особи, які беруть участь у справі, можуть отримати інформацію про справу, що розглядається. Визначено можливість сповістити або викликати осіб, що беруть участь у справі, телефонограмою, телеграмою, за допомогою факсимільного зв'язку, електронною поштою або за допомогою інших засобів зв'язку. Право на ознайомлення з матеріалами справи реалізовано шляхом викладення матеріалів справи на офіційному сайті арбітражного суду в інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет у режимі обмеженого доступу та можливості, після ідентифікації особи, що бере участь у справі, мати доступ до таких матеріалів без обмежень.

Порядок проголошення рішення регулюється майже аналогічно до порядку проголошення постанови, згідно з Кодексом адміністративного судочинства України, з особливою формальною визначенням обов'язку суду щодо роз'яснення порядку його доведення до відома осіб, що беруть участь у справі, у разі проголошення лише резолютивної частини в судовому засіданні, та направленням копії рішення особам, що беруть участь у справі, у п'ятиденний строк з дня прийняття рішення. Таким чином, виключено можливість затягування строку оскарження, як і вступу рішення в законну силу через не звернення особи, що брала участь у справі, за рішенням.

Правове регулювання взаємодії судової гілки влади з учасниками судового процесу в Російській Федерації дозволяє реалізовувати права особи, що бере участь у справі: подача позовної заяви, клопотання, документів, ознайомлення з матеріалами справи, отримання виклику до судового засідання тощо без фізичного звернення до судової гілки влади. Зазначені обставини значно прискорюють розгляд справ по суті, зменшують кількість паперового документообігу, економлять час на фізичне звернення до судової гілки влади з метою подачі документів або ознайомлення з матеріалами справи.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. З урахуванням змін до національного законодавства, що аналогічним чином регулювали б взаємовідносини контрольних органів та судової гілки влади, результат розгляду

справ за зверненнями таких органів або їх участь у судовій гілці влади значною мірою спростить порядок звернення та розгляду справ, зменшить паперовий документообіг між зазначеними органами державної влади, час, потрібний для фактичного виготовлення в паперовому вигляді необхідних пакетів документів для звернення до судової гілки влади, та час, потрібний для їх безпосередньої подачі до канцелярії відповідного суду. Так само, за умови синхронізації автоматизованої системи документообігу суду з можливістю подачі контрольними органами своїх подань, виключалась би необхідність внесення таких подань до автоматизованої системи за допомогою людини, вони одразу спрямовувались би до судді та відбувалась би відповідна передача таких відомостей з присвоєнням номера справи, що значною мірою знизило б затрати часу на такі дії і навантаження на технічних працівників.

Література

1. Податковий кодекс України від 23.12.2010 р. № 2856-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI // Голос України. – 2012. – № 73–74.
3. Інформаційний лист Вищого адміністративного суду України від 04.05.2012 р. № 1198/12/12-12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v1198760-12>
4. Аналітичні матеріали щодо стану здійснення адміністративного судочинства у першому півріччі 2012–2013 років [Електронний ресурс] / Вищий адміністративний суд України. – Режим доступу : <http://www.vasu.gov.ua>
5. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>
6. Проект Закону про внесення змін до статті 167 Кодексу адміністративного судочинства України щодо порядку направлення або вручення судового рішення особам, які беруть участь у справі від 23.05.2013 р. № 2116а [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=47093
7. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Електронний ресурс] : Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-XII. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>
8. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 09.12.2011 р. № 1588. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>
9. Про порядок офіційного оприлюднення відомостей про справу про банкрутство [Електронний ресурс] : постанова пленуму Вищого господарського суду України від 17.12.2013 р. № 16. – Режим доступу : <http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0016600-13>
10. Порядок надання судам загальної юрисдикції інформації про реєстраційні номери облікових карток платників податків боржників та стягувачів [Електронний ресурс] : затверджений спільним наказом Державної судової адміністрації України та Державної податкової служби України від 26.01.2013 р. № 30/44. – Режим доступу : <http://www.dsa.court.gov.ua/dsa/14/N30442013>
11. Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации [Электронный ресурс] : Кодекс Государственной Думы Российской Федерации от 24.07.2002 г. № 95-ФЗ. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/popular/apkrf>